

Tabel 2

	Toegelaten proponenten	Beroepen proponenten	Toezeggingen proponenten	Toezeggingen/ beroepen in %	Toezeggingen predikanten ⁸⁰
1845	26	54	1	2%	
1846	40	22			
1847	31	56	4	7%	
1848	43	46	3	7%	
1849	38	32	2	6%	
1850	22	38	4	11%	
1851	44	34			
1852	42	49	2	4%	
1853	40	38	4	11%	
1854	51	37			
1855	50	35			
1856	43	41	7	17%	
1857	77	43	9	21%	
1858	78	55	7	13%	
1859	64	36	13	36%	
1860	63	33	15	45%	
1861	53	42	12	29%	
1862	54	48	8	17%	2
1863	47	49	9	18%	2
1864	39	48	7	15%	
1865	49	46	14	30%	6
1866	54	47	13	28%	16
1867	31	49	13	27%	16

van Zuthem, *Harde grond. Kerkelijke verhoudingen in Groningen, 1813-1945* (Assen: Van Gorcum 2012), 99-110, 149-155, 306-325. In het ene geval dat in tabel 1 voorkomt, Thesinge, was eveneens sprake van het collatierecht maar is het in 1849 overgegaan op de kerkvoogden (310, 324)

⁶³ Voor de genoemde provincies: Vree, 49; vgl. verder Faber.

⁶⁴ Vgl. 'Koninglijk Besluit ter Organisatie der Protestantse Gemeenten in de Zui-

jaren vijftig nog een kleine terugval.⁸¹ Die kan worden verklaard uit de hiervoor gesignaleerde tijdelijke opleving in pas toegelaten proponenten.⁸² Daarna liep de verse aanwas terug, terwijl het aantal dat beroepen werd relatief stabiel was. Het aantal gemeenten groeide, juist vanaf het einde van de jaren vijftig.⁸³ Proponenten konden evenwel de tekorten niet opvangen. Door de toegenomen druk wilden gemeenten, net als eerder bij proponenten, ook predikanten tijdig binden om zich te verzekeren van een bij hen passende voorganger. Deze ontwikkeling zal versterkt zijn door de al genoemde richtingsstrijd die zich ontwikkelde, waardoor de selectie nog beperkter werd. Daarbij kwam dat het aantal vacante gemeenten bleef toenemen. In 1889, kort na de Doleantie, zou bijna een kwart van de hervormde gemeenten geen predikant hebben. Zo nijpend was de situatie nog niet, toen het classicaal bestuur Leiden op 27 maart 1867 de synode een brief schreef met het dringende verzoek maatregelen te treffen tegen de toezegging van beroep.⁸⁴